

Asia: VN/1195/2024

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi työriitojen sovittelusta ja eräiden työtaistelutoimenpiteiden edellytyksistä annetun lain muuttamisesta**

### Lausunnonantajan lausunto

#### Yleiset huomiot

-

#### **1 §**

-

#### **3 §**

-

#### **8 c §**

-

#### **8 d §**

Sääntelyllä suojattavaa oikeushyvien listaa on täydennettävä ja perusteluita täydennettävä.

Esityksen 8 d §:n 1) kohdan perusteluihin pyydämme lisäämään yliopistoissa tehtävät työt. Esimerkiksi Turun yliopiston, Åbo Akademin ja Tyksin yhteisessä, valtakunnallisessa PET-tutkimuskeskuksessa yliopistoon työsuhteessa olevat tekevät mm. isotooppeja yliopistollisen keskussairaalan hoitoja varten. Myös siellä tehtävät hoidot ja kuvantamiset ovat kriittisiä. Yliopistoissa tehdään myös mm. oikeuslääketieteen kiireellisiä tehtäviä.

Esitämme 8 d §:n säännöskohtaisiin perusteluihin seuraavaa täydennystä perusteluiden kuudenteen kappaleeseen:

”Kohta soveltuisi myös muiden tehtävien kuin sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien yhteydessä. Kohta voisi soveltua hyvin erilaisilla toimialoilla, kuten esimerkiksi yliopistoissa. Jäljempänä selostetulla tavalla sääntely...”

Esityksen 8 d § 2) kohdan ”tuotannon tai palvelutoiminnan jatkumisen kannalta välttämätön taikka muu yksityisen kannalta merkittävä aineellinen omaisuus” ei sanamuotonsa tai perusteluidensa puolesta käsittäksemme kata riittävällä tavalla suomalaisissa korkeakouluissa tehtävää tutkimusta ja näihin liittyviä laboratorioita.

Esitämme 8 d §:n 2) kohtaa muutettavan kuulumaan seuraavasti:

”Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen on työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu:

2) vakavasti vaaranna tuotannon, palvelutoiminnan tai tutkimuksen jatkumisen kannalta välttämätöntä taikka muuta yksityisen kannalta merkittävää aineellista omaisuutta”

Esimerkkejä suomalaisissa korkeakouluissa tehtävästä työstä, jonka tulee sisältyä laissa lueteltujen oikeushyvien listaan ovat pitkäaikaistutkimukset ja elävillä aineistoilla tehtävät laboratoriotutkimukset. Jotkut tutkimukset edellyttävät tarkkaa ja säännöllistä seuranta ja esimerkiksi näytteiden keräämistä. Jos lakon takia seuranta tai näytteiden kerääminen jää tekemättä, koko tutkimus voi vaarantua. Myös elävillä aineistoilla tehtävät laboratoriotutkimukset edellyttävät sitä, että orgaaniset aineet eivät jää ilman asiallista hoitoa ja käsittelyä esimerkiksi lakon aikana. Jos elävä aineisto kuolee, tutkimus voi epäonnistua kokonaan, ja tutkimuksesta riippuen kokeen uusiminen tai vastaavan elävän aineistoin hankkiminen voi olla hyvin haastavaa peräti mahdotonta. Esimerkiksi Sodankylässä geofysikaalisessa observatoriossa on meneillään mittausarvoja, jotka ovat jatkuneet katkeamatta jo yli sata vuotta riippumatta esimerkiksi historiallisista sodista, lakoista tai muista kriiseistä.

Muita esimerkkejä ovat kliiniset tutkimukset, solulinjat, virustuotanto, eläintutkimukset, joita ei voi keskeyttää aiheuttamatta peruuttamatonta vahinkoa (tutkimus)omaisuudelle ja koe-eläinten terveydelle. Tutkimusnäytteiden säilyminen mm. pakastimisissa ja muissa säilytyspaikoissa on varmistettava aina. Pelkästään yhden pakastimen sulaminen voi aiheuttaa vuosikymmenten tutkimustyön menetyksiä. Edelleen kasvihuoneiden ylläpito ja välttämätön hoito sekä huolto ja yliopistojen tutkimusasemien toiminta vähintään ylläpidon osalta tulee sisällyttää suojattavien oikeushyvien käsitteeseen.

Edellä kuvattuihin esimerkkeihin suojelutyöllä turvattavasta tutkimuksesta liittyy laboratorioita laitteistoinen, joiden kuulumista 8 d §:n listaukseen ei ole riittävän selkeästi todettu esityksessä. Tällaisia ovat esimerkiksi:

- a. Laboratorioiden nestetyypitankkien toiminnan turvaaminen.
- b. Tutkimusnäytteitä sisältävien syväjäähäpakastimien toiminnan turvaaminen.
- c. RTG-diffraktometrin toiminnan turvaaminen.
- d. Cryo-EM laitteiston toiminnan turvaaminen.
- e. Happo-, emäs-, myrky- ja ongelmajätesäilytystilojen ilmanvaihdon toiminnan turvaaminen.
- f. Vaarallisiin aineisiin liittyvä turvallisuus, radioaktiivisten aineiden turvallisuus

Esitämme esityksen 8 d § 8) kohtaa täydennettävän kuulumaan seuraavasti:

”Työntekijöiden, virkamiesten ja viranhaltijoiden yhdistyksen on työtaistelua toimeenpannessaan huolehdittava työtaistelun rajauksella tai suojelutyöllä siitä, ettei työtaistelu:

8) vakavasti vaaranna yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavien viranomaisten toiminnan tai 1-7 kohdassa tarkoitettujen oikeushyvien turvaamisen kannalta välttämättömien laitteiden ja koneiden, tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuutta taikka maksuliikenteen toimivuutta.”

Lopuksi pyydämme, että esityksen perusteluita täydennetään kauttaaltaan siten, että myös korkeakouluissa tehtävät työt ovat selkeämmin 8 d §:n soveltamisalassa. Esimerkiksi esityksen 8 d §:n kaikkiin kohtiin 1) - 8) liittyy Seismologisen instituutin (Helsingin yliopisto) luonnononnettomuuksien varoitusjärjestelmän valvontaan liittyvät tehtävät, joita ei käsityksemme mukaan ole riittävän selkeästi sijoitettavissa tyhjentyvään listaukseen tai sen perusteluihin. Seismologisen instituutin valvonta käsittää mm. maanjäristykset, räjäytykset ja ydinkokeet. Esityksestä tai sen perusteluista ei ole riittävän selkeästi näkyvissä erityisesti pitkäaikaistutkimuksen suojan tarve tai se, että erityisesti yliopistoissa hoidetaan tiettyjä yhteiskunnalle, ympäristölle tai ihmisille kriittisiä tehtäviä.

## 8 e §

Esityksen uudenlainen menettely muistuttaa voimassa olevaa turvaamistoimien hakemista, määräämistä ja täytäntöönpanoa. Esitetty menettely ei toisi nykytilaan muuta lisäarvoa kuin ns. hakijavakuudesta luopumisen, mikä on sinänsä perusteltua. Hakijavakuudesta luopuminen tulisi olisi käsityksemme mukaan perusteltua toteuttaa lisäyksellä voimassa olevaan sääntelyyn. Esityksen

mukainen uudenlainen menettely olisi monimutkainen ja voisi johtaa vaikeisiin rajanvetokysymyksiin voimassa olevan ja esitetyn menettelyn välillä.

#### **8 f §**

Esityksen uudenlainen menettely muistuttaa voimassa olevaa turvaamistoimien hakemista, määräämistä ja täytäntöönpanoa. Esitetty menettely ei toisi nykytilaan muuta lisäarvoa kuin ns. hakijavakuudesta luopumisen, mikä on sinänsä perusteltua. Hakijavakuudesta luopuminen olisi Sivistan käsityksen mukaan perusteltua toteuttaa lisäyksellä voimassa olevaan sääntelyyn. Esityksen mukainen uudenlainen menettely olisi monimutkainen ja voisi johtaa vaikeisiin rajanvetokysymyksiin voimassa olevan ja esitetyn menettelyn välillä.

#### **8 g §**

-

#### **18 a §**

-

#### **18 b §**

Esityksen mukainen hyvitys ilmeisen perusteettomasta hakemuksesta tulee poistaa. Yleensä Suomessa seuraamus perusteettomasta oikeudenkäynnistä on velvollisuus maksaa toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut. Hyvityksen taustalla on ilmeisesti ajatus siitä, että turvaamistoimia haettaisiin neuvottelutaktisesti tai muutoin turhaan. Pidämme tätä ajatusta ja hyvitystä perusteettomina. Myös hyvityksen enimmäismäärä 150 000 euroa on suhteeton.

#### **18 c §**

Kannatamme esitettyä hyvitysseuraamusta, mutta pidämme sitä riittämättömänä. Työntekijäyhdistyksen tulisi korvata lainvastaisella toiminnalla aiheuttamansa vahinko työnantajille täysimääräisesti. Lisäksi Sivista esittää, että esitystä täydennettäisiin niin, että se ei rajaa työntekijäyhdistyksen aiheuttamaa mahdollista vahinkoa muulle kuin työnantajalle. Edelleen hyvityksen tulisi koskea myös huolehtimisvelvollisuuden vastaisella työtaistelulla uhkaamista.

#### **18 d §**

-

**Lausunnonantajia pyydetään lausumaan siitä, onko työmarkkinoilla kohdattu ongelmia suojelutyöhön liittyen.**

Suojelutyöhön liittyvä ongelma työmarkkinoilla on tällä hetkellä se, että yhteisten pelisääntöjen puuttuessa ammattiliittojen keskuslakkotoimikunnat tai niitä vastaavat elimet toimivat täysin oman harkintansa ja moraalisensa mukaan. Osa ammattiliitosta on ainakin pyynnöstä keskustellut lakkoihin liittyvistä rajoitustarpeista työnantajapuolen kanssa ja aika ajoin rajauksia on tehtykin. Osa keskuslakkotoimikunnista on kieltäytynyt kategorisesti lakkojen rajauspyynnöistä, eikä näitä ratkaisuja ole perusteltu mitenkään.

**Onko hätätyötä koskevaa sääntelyä tarpeen muuttaa ottaen huomioon lakiehdotukset ja jos on, millä tavalla?**

Esitys ei sisällä hätätyötä koskevia ehdotuksia, mikä tulisi korjata jatkovalmistelun yhteydessä. Hätätyön käyttö työtaistelun yhteydessä ei ole kiellettyä, mutta käsitykset sen käytön mahdollisuuksista ovat erilaisia. Epäselvyyttä liittyy muun muassa siihen, rajoittaako työaikalain 19 §:ssa mainittu hätätyöhön liittyvä ennalta arvaamattomuuden kriteeri hätätyön käyttämistä, koska työtaistelun alkamisesta on ilmoitettava pääsääntöisesti kaksi viikkoa etukäteen. Hätätyön käytön tulee olla sallittua työtaistelun yhteydessä aina, kun ei ole muita kohtuudella käytettävissä olevia keinoja turvata oikeushyvät. Esitämme, että esitystä tulisi täydennettäisiin niin, että tämä ilmenisi laista nykyistä selvemmin.

**Oikeusministeriötä pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä (ml. oikeudenkäymiskaaren ja ulosottokaaren säännösten soveltuminen), ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastaisesta työtaistelusta aiheutuvien vahinkojen korvaamiseen liittyvistä kysymyksistä (vahingonkorvauslain soveltuminen) sekä kaksoisrangaistavuuden kiellon soveltumisesta tilanteessa, jossa työtaistelu olisi sekä työrauhavelvollisuuden vastainen että ehdotettavien säännösten nojalla oikeudenvastainen.**

-

**Asianajajaliittoa pyydetään lausumaan erityisesti ehdotettaviin säännöksiin liittyvistä prosessuaalisista kysymyksistä.**

-

Niinistö-Sivuranta Susanna  
Sivistyshallinto

Salonen Hanna  
Sivistysala ry